

Gartner Mouritz Mose

Der skal nok være nogen, der kan huske Moses gartneri og planteskole i Glamsbjerg. Gartneriet blev oprettet i 1889 af Poul Moses far Mouritz Hansen Mose, og det er ham vi skal høre om, han stammede nemlig fra Vester Hæsinge.

Mouritz Mose Hansen blev født den 24. november 1863, som den yngste af en søskendeflok på fire børn. Mosenavnet havde han fra Mosegaarden i Vester Hæsinge, hvor hans far var født. Faderen, Hans Hansen Mose giftede sig i 1853 med Gertrud Pedersdatter fra Vester Hæsinge, og de overtog samme år det lille husmandssted, Nydamsvej 8.

Her voksede Mouritz op i små kår. Hans far var landsbyvæver, men svagelig af helbred og fabrikkerne var ved at kvæle det gamle håndværk, så Mouritz fortæller, at der måtte en næsten overmenneskelig sparsommelighed til for at klare dagen og vejen. Alt var spartansk og tarveligt. Ingen potteplanter og ingen kappe for vinduerne. I væverstuen var der lergulv. I dagligstuen var der murstengulv og kogekakkelovn, hvori al maden om vinteren blev kogt, om sommeren foregik det på en trefod i den åbne skorsten i bryggerset, hvor gulvet var af kampesten. Der var to alkover, og så var der den fine stue med bræddegulv, som blev brugt til at opbevaring af det garn, som kunderne kom med til vævning.

Pladsen foran huset blev hvert år plantet til med grønkål, og så var der 10 blommetræer og seks ribsbuske. Mouritz misundte sin kammerat i nabohuset, for her havde de både solbær, stikkelsbær og sukkerærter. Den eneste blomst var en rose som var kommet af sig selv inde i en af ribsbuskene.

Der var kun to tønder land jord til ejendommen, men der var dog alligevel en ko, høns og en slagtegris. Til koen blev der dyrket gulerødder, det var før man kendte til roer. Det blev Mouritz' arbejde at græsse med koen langs Sandholtsmøllerens marker, mod at der skulle holdes opsyn med hans kreaturer. Det tiloversblevne græs skar Mouritz af med en kniv, og når der var en trillebørfuld, kom en af hans ældre brødre og hentede græsset. Mouritz nød at gå med koen, for så var der tid til at læse mange af de bøger, der fandtes på sognebiblioteket. Der var kun den hage ved det, at det kneb med at låne så mange bøger, som Mouritz kunne nå at læse. Mouritz måtte også hjælpe til med vævningen. Han kunne gøre nytte ved at spole tråd til de tre væve, og der skulle spoles meget, for faderen sad ved væven fra kl. fire om morgenen i sommertiden og fra kl. seks om vinteren. Arbejdsdagen varede til sengetid undtagen lørdag aften.

Da Mouritz blev 11 år, måtte han ud og tjene nogle penge i nabolaget. Han gik til hånd på Sandholts mølle og han hjalp med humleplukningen hos omegnens bønder. Mouritz var meget pligtopfyldende, og aldrig en dag kom



Dette billede af Nydamsvej 8 er antagelig fra 1930'erne, men ejendommen så sikkert også sådan ud i Mouritz Moses barndom.

han for sent i skole. Han opførte sig eksemplarisk og fik aldrig krabasken at føle, hvilket var meget ualmindeligt. Siden udviklede han en stærk retfærdighedssans og stædighed, der undertiden gav ham store problemer.

Efter konfirmationen var Mouritz hjemme et års tid og hjalp til med at væve, men det var ikke et arbejde, der interesserede ham. Han var en gang med sin mor nede på Sandholt og købe planter, og der var en verden af skønhed som betog ham. Alt stod så frodigt i mistbænkene, agurker, meloner, gulerødder, selleri porrer m. m. Gartnerifaget tiltrak den unge knøs og i 1879 kom han i lære på Brahetrolleborg Gods. Folkene fik en elendig behandling, og efter 1½ år syntes Mouritz' forældre, at det kunne være nok, så Mouritz kom hjem til væven igen.

Da solen igen stod højt på himlen, kneb det at sidde stille, og det var så heldigt, at han fik en elevplads på Sandholt. Her var forholdene helt anderledet. Godsejer Frøken Sperling tog sig meget af sine folk, hvorfor de blev der længe, i modsætning til folkeholdet på Brahetrolleborg. Aviserne kom ud i folkestuen, og der var en rigtig god bogsamling som måtte benyttes. Der blev arrangeret skovtur om sommeren og teatertur om vinteren, og frk. Sperling åbnede riddersalen til møder med kendte foredragsholdere, og her blev Mouritz' interesse for samfundsspørgsmål vakt. Frk. Sperling sørgede også for, at Mouritz kom til læge, for han var en lille splejs, der havde skrantet meget som barn. Det resulterede i, at levertran blev hverdagskost. Efter to år kom frk. Sperling en dag og sagde, at hun syntes, at han skulle et sted hen, hvor han kunne lære noget mere, og hun foreslog Bredsted, men Mouritz var mest interesseret i blomster, så han var så fri at foreslå blomstergartner N. P. Rasmussen i Odense, og derved blev det. Lønnen var 14 kr. mindre om måneden end hos Bredsted, og der skulle også være penge til et pensionat. Der manglede 14 kr. månedlig, men dem kunne Mouritz hæve på godskontoret, sagde frk. Sperling.

Det blev nogle gode og lærerige år i Odense, og da Mouritz var udlært ville han gerne til England, men det satte økonomien og hans forældres modvilje en stopper for. I stedet blev han i 1884 undergartner på Krengerup. Her blev han som det første sat til at arrangere blomster i herskabets stuer, noget han aldrig havde prøvet før, men han blev efterhånden helt ferm til det, og snart var han grevindens yndling. Hvert år bad hun ham om at tage til gartneriudstilling i København og samtidig besøge de større gartnerier. Alt betalt fra afrejse til hjemkomst.



Nydamsvej 8 i 1980'erne.

Det er stadig det gamle stuehus, men efterhånden er der købt mere jord til og driftsbygningerne er udvidet.

Mouritz kunne godt tænke sig at afløse overgartneren, hvis gage var på størrelse med et præsteembede, men sådan kom det ikke til at gå. Mouritz havde et godt øje til Marie Margrethe Jensen, som var mejerske på godset, men forvalteren forbød ham at besøge hende. Det gjorde han nu alligevel. I det hele taget var forholdet mellem godsforvalteren og Mouritz langt fra godt, for Mouritz ville ikke finde sig i, at blive irettesat, når han vidste, at det var uden grund. I 1889, på et tidspunkt hvor greveparret var bortrejst, benyttede forvalteren lejligheden til at opsigte Mouritz. Greven bad ham blive, men som Mouritz sagde: Er man sagt op, så er man sagt op".

Herefter var Mouritz nogle måneder på et gartneri på Sjælland, og så lejede han et stykke jord i Glamsbjerg og begyndte som handelsgartner. Efterhånden overtog han jorden og fik bygget sig en beboelse. Her kom frk. Sperling på Sandholt ham til hjælp, idet hun lånte ham 800 kr. som skulle afdrages over 20 år.

I 1891 blev Mouritz gift med Marie, hans kæreste fra tiden på Krengerup. De fik fire piger og sønnen Poul, som i 1920'erne overtog det efterhånden store gartneri.

Da Mouritz kom til Glamsbjerg var det en meget lille by og det var uhørt at oprette et gartneri udenfor en købstad, men her var det billigere at komme i gang, og Mouritz kunne forudse, at byen ville vokse hastigt, da Assensbanen var blevet anlagt fem år tidligere.

Mouritz blev en meget anset mand på egnen, og han interesserede sig levende for det nære samfund. Da børnene nåede skolealderen var Mouritz med til at starte Glamsbjerg Friskole, der hurtigt fik en tilslutning på næsten 100 elever. Mouritz tog også initiativ til at oprette sygeplejeforeningen og blev dens første formand. Derefter var han med i oprettelsen af Bondestandens Landboforening, han var formand for bylauget og biblioteksforeningen og i 1916 kom han ind i sognerådet, og sad her de næste 16 år, og i menighedsrådet var han i 17 år. Mange andre foreninger og institutioner har Mouritz gennem årene lagt kræfter i.

Marie Mose døde i 1937 og Mouritz i 1941.

Kilde: Mouritz Hansen Moses erindringer